

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Relationship Satisfaction and Attribution Types Relationship: The Mediating Role of Positive and Negative Emotion

İlişki Doyumu ve Yükleme Biçimleri İlişkisi: Olumlu ve Olumsuz Duygulanımın Aracı Rolü

Gizem Özen¹, Ferzan Curun²

Abstract:

The purpose of this study is to examine the mediator role of positive and negative affect in the relationship between attributions and relationship satisfaction. The study was carried out with 261 individuals (199 females, 62 male). The variables of the study were measured with Demographic Information Form, Relationship Satisfaction Scale, Positive-Negative Affect Scale, Relationship Attribution Measure. In order to analyze the data, the relationships between the variables of the study were examined primarily by Pearson Moment Product Correlation. Consistent with expectations, significant relationships were found between the variables of the study. To test the main aim of the study, mediation analyses were carried out by using HAYES PROCESS. The results revealed that positive and negative affect partially mediated the relationship between attributions and relationship satisfaction. According to the results, negative affect partially mediated the relationship between casual attributions and relationship satisfaction. Also, positive and negative affect partially mediated the relationship between attribution of responsibility and relationship satisfaction. The results are discussed in terms of related theories and earlier research findings.

Keywords: Relationship Satisfaction, Attribution Types, Positive And Negative Affect

¹ MSc., Maltepe University, Clinical Psychology Master's Program, İstanbul-Turkey, Orcid İd: <https://orcid.org/0000-0001-5574-8065>.

² Assoc. Prof. Dr., Maltepe University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Psychology (English), İstanbul-Turkey. Orcid İd: <https://orcid.org/0000-0002-9221-2822>.

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Maltepe University, Clinical Psychology Master's Program, İstanbul, Turkey E-mail: gzmm.oznn@gmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 18.06.2021, **Date of Revision/Düzelme Tarihi:** 24.09.2021, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 05.11.2021, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 09.03.2022

Citing/Referans Gösterimi: Özen, G. & Curun, F. (2022). Relationship Satisfaction and Attribution Types Relationship: The Mediating Role of Positive and Negative Emotion, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 4(1):65-74

© 2022 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpdergisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Bu araştırmanın amacı, ilişki doyumu ve yüklenme biçimleri arasındaki ilişkide olumlu ve olumsuz duygulanımın aracı rolünü incelemektir. Araştırmaya 22-53 yaş aralığında, evli veya romantik ilişkisi olan bekar 261 kişi katılmıştır. Katılımcılara Google Form aracılığı ve yüz yüze katılım yoluyla ulaşılmıştır. Verileri toplamak amacıyla bu araştırmada Demografik Bilgi Formu, İlişki Yüklenme Ölçeği, İlişki Doyum Ölçeği ve Olumlu-Olumsuz Duygulanım Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizi aşamasında ise öncelikle değişkenler arası ilişkileri incelemek amacıyla Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Analizi yapılmıştır. Daha sonra, yüklenme biçimlerinin ilişki doyumu üzerinde olumlu ve olumsuz duygulanımın aracı etkisi araştırılırken öncelikle tekil ilişkilere bakılmış, sonrasında ise aracılık modellenmiştir. Beklentilerle tutarlı olarak çalışmanın değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca nedensel yüklemeler ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide olumsuz duygulanım, sorumluluk yüklemeleri ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide ise olumlu ve olumsuz duygulanım anlamlı düzeyde kısmi aracılık etmiştir. Sonuçlar alanyazın temelinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlişki Doyumu, Yüklenme Biçimleri, Olumlu-Olumsuz Duygulanım

Giriş

İlişki doyumu konusunda geniş bir tanım çeşitliliği bulunsa da kavram genel olarak kişinin ilişkisine ilişkin öznel değerlendirmesi temelinde ele alınmaktadır. (Keizer, 2014). İlişki doyumunun yordayıcıları konusunda geniş bir literatür mevcuttur (örn., Diener ve Lucas, 2000; Doğaner, 2014; Dölen, 2014). Bu konudaki çalışmaların önemli kısmında bağlanma kuramları (örn., Collins ve Read, 1990), sosyal mübadele kuramları (örn., Sabatelli, 1998), psikanalitik kuram (Koçak, 1999; Özakkaş, 2018) ve bu çalışmada da ele alınan yüklenme kuramları (Kelly, 1976) gibi farklı kuramsal çerçeveler temelinde kavram incelenmektedir.

Yüklenme kuramı genel olarak, insanların davranış nedenlerine ilişkin nasıl açıklamalar getirdiklerini ortaya koyan kuramsal bir perspektiftir (Baron ve Byrne, 2000; Curun, 2014). Yakın ilişkilerde eşlerin birbirlerinin davranışlarını açıklamak için yaptıkları yüklemelerle ilişki doyumu ve ilişki problemleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çok geniş bir literatür mevcuttur (Gökçe Özer ve Güngör, 2012; Türk ve Demirli Yıldız, 2017). Yüklenme kuramları temelinde yapılan çalışmaların önemli bir kısmı bireylerin yakın ilişkilere ilişkin yapmış oldukları yüklemeler ve bu yüklemelerin sonuçlarının ilişki doyumu ve problemleri ile ilişkisi üzerindedir (Özer ve Cihan-Güngör, 2012; Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006; Ünal ve Akgün, 2019). Bradbury ve Fincham (1990) bu alanda nedensel ve sorumluluk yüklemelerini ayırtmışlardır. Nedensel yüklemeler olayların nedenlerine ilişkin açıklamalardır ve odak (nedenin eş ya da çevresel koşullarda yer alması), istikrarlılık (nedenin sabit, zamanla devam eden bir faktör ya da geçici olması) ve genellik (nedenin evliliğin diğer alanlarında etkili, genel olması ya da tek olayın içeriği ile sınırlı olması) alt boyutlarını içermektedir. Diğer yandan, sorumluluk yüklemeleri ilişkideki olaylardan kimin sorumlu olduğunun anlaşılmasına ilişkindir. Bu boyut niyet (davranışın kasıtlı olma durumu), güdü (davranışın bencil güdülerle ilişkili olma durumu) ve suçlama (davranışın eş tarafından ayıplanmaya, suçlanmaya layık olma durumu) alt boyutlarını içermektedir (Fincham, Harold ve Gano-Phillips, 2000).

Yakın ilişkilerdeki nedensel ve sorumluluk yüklemeleri ile ilişki doyumu bağlantısını inceleyen çalışmalarda genel

olarak stresli ve stressiz çiftler karşılaştırılmıştır. Stressiz çiftler genel olarak olumsuz ilişki olaylarının etkisini azaltacak ve olumlu ilişki olaylarının etkisini arttıracak yönde partnerin davranışlarına ilişkin yüklemeler yaparak (yapıcı) yüksek düzeyde ilişki doyumu deneyimlemektedirler. Tam tersi biçimde yüklenme yapan stresli çiftlerin ise (yıkıcı yüklemeler) ilişki doyumları düşüktür (Arkanoc, 2008; Baron ve Byrne, 2000; Curun, 2014). Özetle, yakın ilişkilerde yüklemeler ve ilişki doyumu arasındaki yukarıda aktarılan ilişki gerek yurtdışındaki gerekse ülkemizdeki çalışmalarda farklı araştırmacılar tarafından defalarca ortaya konmuştur. Bu nedenle söz konusu ilişkiyi daha iyi anlamak için yüklemeler ve ilişki doyumu arasındaki aracı değişkenleri incelemek önemli görünmektedir. Bu değişkenlerden birisi bireylerin olumlu ve olumsuz duygulanımları olabilir. Nitekim birçok araştırmacı söz konusu aracı etkiyi doğrudan araştırmamış olmakla birlikte çalışmalarında bilişsel temelli bir kavram olan yüklemelerin duygular üzerindeki olası etkilerine değinmemiştir (örn., Engin-Deniz, Uzun, ve Kurtuluş 2019; Ergül ve Yılmaz, 2020; Taysi, 2007). Bu çalışmada da olumlu ve olumsuz duygulanımların yüklemeler ve ilişki doyumu arasındaki aracı etkisi ele alınmaktadır. Ancak söz edilen ilişki ele alınmadan önce duygulanım kavramını kısaca aktarmak önemli görünmektedir.

Olumlu-Olumsuz Duygulanım

Duygulanımlar birçok araştırmacı tarafından olumlu ve olumsuz duygulanım kategorisinde ele alınmakta ve göreceli olarak kalıcı bir özellik olarak kavramsallaştırılmaktadır (Çeçen, 2002). Olumlu duygulanım; olumlu duygusal olaylara eğilimdir ve hayattan alınan aktif haz ve keyif olarak açıklanmaktadır. Olumsuz duygulanım ise stres, korku, kızgınlık gibi hoş olmayan duygularının aktive olması şeklinde düşünülebilmektedir (Yıldız- Akyol ve Işık, 2018). Bireylerin göreceli olarak kalıcı olumlu ve olumsuz duygulanım seviyelerinin farklı psikolojik sonuçları vardır. Kişilerin psikolojik sağlıklarını sürdürülür biçimde geliştirmeye odaklanan Barbara Fredrickson (1998) ise duygularla ilgili 'Pozitif Duygu Genişletme ve İnşa Etme Teorisi'ni ortaya koymuştur. Bireyler olumlu bir duyguyu deneyimlediği zaman zihinlerinin açılarak, düşünme tarzlarının genişlediği söylenmektedir. Bu şekilde yaşanan bir durum ya da olay karşısında farklı çözüm yollarına ulaşılabilen ve

bireyin düşünce-eylem dağarcığı genişlemektedir. Sonuç olarak olumlu duygular zihinsel ve duygusal kaynak oluşturmakta ve problemler karşısında daha geniş bir biçimde düşünmemizi sağlamaktadır. Tam tersinde olumsuz duygulanım ketleyici bir sistemdir ve söz edilen faktörler üzerine daraltıcı etkileri olacaktır. Bu bağlamda bireylerin görel olarak kalıcı olarak kabul edilen olumlu ve olumsuz duygulanım düzeyleri bireylerin yakın ilişkilerinde ve spesifik olan araştırmanın değişkenleri ile ilişkili görünmektedir.

Araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkiler

Duygulanımların yukarıda aktarılan olumsuz ve olumlu etkileri nedeniyle romantik ilişkilerde de belirleyici rol oynadığı söylenebilmektedir. Eğer bireyler olumsuz duygulanım göstermekte ise ilişki doyumunun da olumsuz yönde etkileyeceği, olumlu duygulanımın ise olumlu yönde etkileyeceği beklenebilir (Doğaner, 2014). Kısacası duyguların, ilişkilerin şekillenmesinde aktif rol oynadığı söylenebilmekte, ilişkiler, duyguların ortaya çıkmasında etkili olmaktadır (Yaylacı, 2006). Nitekim duygulanım ve ilişki doyumu arasındaki söz edilen ilişkiyi doğrulayan araştırma bulguları mevcuttur (Celen, Demirtaş ve Tezer, 2012; Erol ve Curun, 2021; Shortt ve ark., 2010).

Yüklemeler duygulanım ve ilişki doyumu arasındaki bağlantıya ilişkin en önemli açıklama ise yapıcı yüklemelerin olumlu duygulanımı, yıkıcı yüklemelerin ise olumsuz duygulanımı artırarak ilişki doyumunu belirleyebileceği üzerinedir (Bradbury ve Fincham, 1990).

Buraya kadar aktarılan literatür ve argümanlar temelinde bu çalışmada yüklemeler, olumlu-olumsuz duygulanım arasındaki direkt ve dolaylı etkiler ele alınmaktadır. Spesifik olarak olumlu ve olumsuz duyulanımın yüklemeler ve ilişki doyumu arasındaki aracı etkisi incelenmektedir. Bu amaç temelinde araştırmanın hipotezleri aşağıdadır.

Hipotezler

1. Olumsuz ilişki olaylarına ilişkin partnere yönelik nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arttıkça ilişki doyumu düşecektir.
2. Olumsuz ilişki olaylarına ilişkin partnere yönelik nedensel ve sorumluluk yüklemeleri azaldıkça ilişki doyumu artacaktır.
3. Olumlu duygulanım ilişki doyumu ile olumlu yönde ilişkili olacaktır.
4. Olumsuz duygulanım ilişki doyumu ile olumsuz yönde ilişkili olacaktır.
5. Partnere yönelik Nedensel ve sorumluluk yüklemeleri olumlu duygulanımla olumsuz yönde ilişkili olacaktır.
6. Nedensel ve sorumluluk yüklemeleri ve ilişki doyumu ilişkisinde olumlu ve olumsuz duygulanım aracı rol oynamaktadır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada ilişki doyumu ile yüklemeler arasındaki ilişkiyi pozitif-negatif duygulanımın aracı (mediator) etkisinin saptanması amaçlanmaktadır. Dolayısıyla araştırmanın modeli ilişkisel tarama modelidir.

Örneklem

Çalışma 2019-2020 eğitim öğretim yılının Mart ayında gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar farklı illerde yaşamakta, romantik ilişkisi olan veya evli olan 261 kişiden oluşmaktadır. Veri kaybı bulunmamakla birlikte istatistik işlemlere katılması için 261 katılımcıya ait veriler analize dahil edilmiştir. Katılımcıların 199'u (%76.2) kadın 62'si (%23.8) ise erkektir. Yaş ortalaması 30.8'dir.

Veriler ve Toplanması

Verilerin toplanmasından önce T.C. Maltepe Üniversitesi etik kurulundan onay alınmış ve araştırmanın yapılmış olduğu dönemde veriler toplanmıştır. Katılımcılara sözlü ve yazılı şekilde araştırmaya dair bilgilendirme yapılmıştır. Katılımcılara Bilgilendirilmiş Onam Formu, Demografik Bilgi Formu, İlişki Doyumu Ölçeği, Pozitif – Negatif Duygu Ölçeği ve Yükleme Biçimleri Ölçeği bir arada verilmiştir.

Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bilgilendirilmiş onam formu araştırmacılar tarafından hazırlanmış ve katılımcılara araştırma hakkında bilgilendirme sağlanması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın amacı ve araştırmayı kimin yaptığı konusunda bilgilendirilmiştir. Cevapların gizliliği taahhüt edilmekle birlikte katılımcıların onayı alınmıştır.

Demografik Bilgi Formu

Demografik bilgi formunda, katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve romantik ilişkileri ile ilgili sorular şeklinde bazı demografik özellikleri hakkında bilgi almak amacıyla hazırlanmıştır.

İlişki Doyum Ölçeği (İDÖ)

İlişki Doyumu Ölçeği (İDÖ) amacı romantik ilişkilerde ilişki doyumunu ölçmektir. Hendrick (1988) tarafından geliştirilmiştir. Yedili Likert tipi (1 = Hiç, 7= Çok fazla), yedi maddelik bir ölçektir. Curun (2001) İDÖ'nün Türkçe uyarlamasını romantik ilişkisi olan 140 üniversite öğrencisinden oluşan katılımcılar ile yapmıştır. Faktör analizinde ölçeğin tek faktörlü olduğuna ulaşılmış ve bu faktörün toplam varyansın %52'sini açıkladığı sonucuna varmıştır.

İlişki Yükleme Ölçeği (İYÖ)

İlişki Yükleme Ölçeği'ni Bradbury ve Fincham (1992) ikili ilişkilerde eş davranışlarını açıklamak için geliştirilmiştir. Ölçek, 6 basamaklı Likert tipidir (1 = Tamamen yanlış, 6 = Tamamen doğru) ve 24 maddeden oluşmaktadır. Dört varsayımsal eş davranışı ile yüklemeler değerlendirilmektedir. Tutarel-Kışlak (1995) Türkçe uyarlamasını yapmıştır. Ölçeğin iki alt boyutu vardır: nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri. Her iki alt boyutun da üçer alt boyutu vardır. Nedensellik boyutu: odak, istikrar ve genellik. Sorumluluk boyutu: niyet, güdü ve suçlama. İlişkide Yükleme Ölçeği ile yüklemelere ilişkin toplam puan hesaplanabilmesiyle birlikte nedensel ve

sorumluluk yüklemelerine ve bunların alt boyutlarına ilişkin puanlar da hesaplanabilmektedir.

Pozitif ve Negatif Duygulanım Ölçeği (PANAS)

Pozitif ve Negatif Duygulanım Ölçeği Watson, Clark ve Tellegen (1988) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte 10 pozitif duygulanım ölçülmektedir: Heyecanlı, Güçlü, Hevesli, Gururlu, Uyanık, İlhamlı, Kararlı, Aktif, İlgili ve Dikkatli. Bununla birlikte 10 negatif duygulanım ölçülmektedir: Sıkıntılı, Mutsuz, Suçlu, Ürkümüş, Düşmanca, Asabi, Utanmış, Sinirli, Tedirgin ve Korkmuş. Gençöz (2000) ölçeğin Türkçe uyarlamasını yapmıştır. Faktör analizinde, iki faktörlü yapının toplam varyansın %44'ünü açıkladığı; ölçek güvenilirlik katsayısının pozitif duygulanım için .86, negatif duygulanım için .83 bulunduğu belirtilmiştir. Ölçek 20 maddeli 7'li Likert Tipidir. (1 = Asla, 7 = Daima). Ölçekten alınabilecek puanlar her iki alt boyut için 10 ve 70 arasında değişebilmektedir (Özdemir, 2015).

İşlem

Bu çalışma için öncelikle Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Kurulu'nun onayı alınmıştır. Uygulama Mart-Nisan 2020 tarihleri arasında, iki hafta süresince yapılmıştır. Yüz yüze katılım ve Google Form aracılığı ile gönüllü katılımcılara ulaşılmıştır. Çalışmanın kapsamı ve amacı hakkında bilgi verilip, kişisel bilgilerin gizlilik ilkesine bağlı kalınarak analiz edileceğinin belirtilmesi ardından veri toplama araçları sunulmuştur. Uygulama yaklaşık 15dk sürmüştür.

Bulgular

Bu bölümde önce değişkenlerin korelasyon analizleri yapılmıştır. Sonrasında elde edilen sonuçlarla birlikte gerekli değişkenlerin aracılık analizleri incelenmiştir.

Yükleme Biçimleri, Pozitif-Negatif Duygulanım ve İlişki Doyumunun Birbirleriyle İlişkilerine Dair Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Araştırmanın değişkenleri birbirleri ile anlamlı ilişkiler göstermektedir. İlişki doyumunu ele alındığında, Tablo 1'de görüldüğü üzere ilişki doyumunu ile olumlu duygulanım değişkeni arasında anlamlı pozitif yönlü zayıf bir ilişki vardır ($r=.35$, $p<.01$). Yani olumlu duygulanım arttıkça ilişkiden alınan doyumda artış gözlenebilmektedir. İlişki doyumunu ile olumsuz duygulanım değişkeni arasında ise anlamlı negatif yönlü zayıf bir ilişki vardır ($r=-.38$, $p<.01$). Başka deyişle, olumsuz duygulanımın varlığı ilişkiden alınan doyumu azaltıcı bir rol üstlenebilmektedir.

İlişki doyumunu ile yükleme biçimlerinin alt boyutlarından biri olan nedensel yüklemeler arasında anlamlı negatif yönlü orta şiddette bir ilişki vardır ($r=-.46$, $p<.01$). Benzer şekilde ilişki doyumunu ile sorumluluk yüklemeleri arasında da anlamlı negatif yönlü orta şiddette bir ilişki vardır ($r=-.55$, $p<.01$). Sonuç olarak bireylerin yaşanan olayların nedenine ve olaylara sebep olan kişilere ilişkin gösterdiği olumsuz atıflar, ilişki doyumunu azaltıcı faktör olabilmektedir. Nedensel yüklemeler ile olumsuz duygulanımlar ele alındığında, nedensel yüklemeler ile olumsuz duygulanım arasında anlamlı pozitif yönlü zayıf bir ilişki saptanmıştır ($r=.23$, $p<.01$). Bireylerin olayların nedenine ilişkin gösterdiği yıkıcı biçimde yüklemeler olumsuz duyguların açığa çıkmasında etkili olabilmektedir. Nedensel yüklemeler ile olumlu duygulanım arasında korelasyon saptanmamıştır ($r=-.10$, $p=.107$). Sorumluluk yüklemeleri ele alındığında ise sorumluluk yüklemeleri ile olumlu duygulanım arasında anlamlı negatif yönlü zayıf bir ilişki vardır ($r=-.24$, $p<.01$). Ayrıca sorumluluk yüklemeleri ile olumsuz duygulanım arasında anlamlı pozitif yönlü zayıf bir ilişki bulunmuştur ($r=.29$, $p<.01$). Sorumluluk yüklemeleri ile nedensel yüklemeler arasında ise anlamlı pozitif yönlü yüksek bir ilişki vardır ($r=.69$, $p<.01$). Özetle pozitif ilişki olaylarının dışsal nedenlere atfedilerek, olumsuz olaylarda partnerlerin neden olunan durumdan sorumlu tutulması eğilimi olumsuz duygulanımları açığa çıkarmada etkili olabilir.

Tablo 1: Değişkenler Arasındaki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5
1 Olumsuz duygulanım	1				
2 Olumlu duygulanım	.02	1			
3 Nedensellik	.23**	-.10**	1		
4 Sorumluluk	.29**	-.24**	.69**	1	
5 İlişki doyumunu	-.38**	.35**	-.46**	-.55**	1

Not. ** $p<.01$

Aracılık Modeline İlişkin Analizler Nedensel yüklemelerin ilişki doyumunu üzerindeki etkisinde olumsuz duygulanım değişkeninin aracılık rolü

Nedensel yüklemeler, olumsuz duygulanımlar ile ilişki doyumunu arasında oluşturulan model istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=56,649$; $p<0,001$). Modelde, bağımlı değişken; ilişki doyumunu, aracı değişken; olumsuz duygulanım ve bağımsız değişken; yükleme biçimlerinin alt boyutu olan nedensel yüklemelerdir. Oluşturulan model toplam varyansın %39,8'ini açıklamaktadır. Nedensel yüklemeler ile olumlu duygulanım arasında korelasyon ilişkisi bulunmadığı için aracılık etkisine bakılamamıştır.

Nedensel yüklemeler değişkeni tekil ilişkide ilişki doyumunu değişkenini (.39) etkilerken, nedensel yüklemeler ile ilişki doyumunu arasına olumsuz duygulanım alındığında, nedensel yüklemelerin ilişki doyumunu değişkenine etkisi (.04) olarak tespit edilmiştir. Bu parametre değeri ($p<0.05$) anlamlı bulunmuştur. Etki değerinin (.39) değerinden (.04) değerine düşmesi, olumsuz duygulanım değişkeninin nedensel yüklemeler ile ilişki doyumunu arasındaki ilişkide kısmi aracı olduğunu göstermektedir. Nedensel yüklemeler → Olumsuz duygulanım → İlişki doyumunu dolaylı etkisine ait Bootstrap katsayısı (nokta tahmin= -.062 ve %95BCa= [-.107, -.025]) olarak elde edilmiştir. Elde edilen katsayı için güven aralığı 0 değerini içermediğinden istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Şekil 1’de nedensel yüklemeler ile ilişki doyumu değişkenleri arasında olumsuz duygulanımın aracı etkisine yönelik a1, b1, c ve c1 yolları sunulmuştur.

Basit etki modelinde nedensel yüklemelerin ilişki doyumunu negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir ($\beta=-0,38$; $p<0,001$). Aracılık modelinde olumsuz duygulanım modele eklenince nedensel yüklemeler ile olumsuz duygulanım arasında elde edilen yol katsayısı istatistiksel

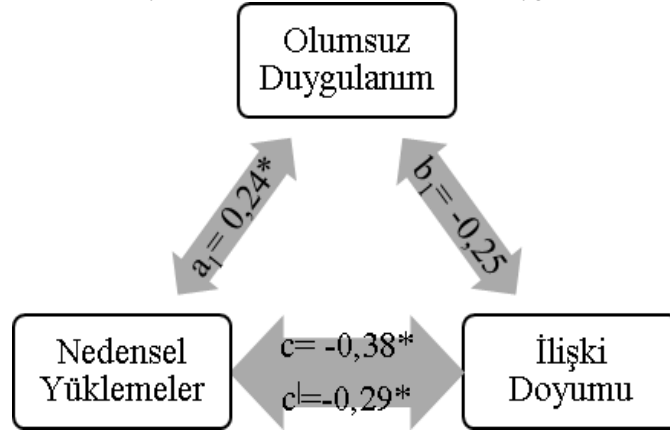
olarak anlamlıdır ve yıkıcı nedensel yüklemeler arttıkça olumsuz duygulanım da artmaktadır ($\beta=0,24$; $p<0,001$). Nedensel yüklemelerin olumsuz duygulanım üzerinden elde edilen dolaylı etkisi negatif bulunmuştur ve sonuç anlamlıdır (nokta tahmin= $-0,06$ ve %95BCa= $[-0,108, -0,025]$). Toplam dolaylı etki de istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (nokta tahmin= $-0,08$ ve %95BCa= $[-0,150, -0,037]$).

Tablo 2: Nedensel Yüklemeler ile İlişki Doyumu İlişkisinde Olumlu ve Olumsuz Duygulanımın Aracılığına Ait Sonuçlar.

Dolaylı Etkiler	%95 GA						
	Bootstrap Katsayı	SH	Alt Limit	Üst Limit	F	β	R ²
Nedensel→Olumsuz→İlişki	-0.062	.021	-0.107	-0.025	56,64	.242	.398
Doğrudan Etkiler	Katsayı	SH	t değeri				
Nedensel→Olumlu	-.114	.07	-1.62				
Nedensel→Olumsuz	.242	.062	3.89**				
Olumlu→İlişki Doyumu	.239	.036	6.64**				
Olumsuz→İlişki Doyumu	-.255	.041	-6.29**				

Not 1: ** p < .001

Şekil 1. Nedensel Yüklemeler İle İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Olumsuz Duygulanımın Aracı Rolüne İlişkin Model

Sorumluluk Yüklemelerinin ilişki doyumu üzerindeki etkisinde olumlu ve olumsuz duygulanım değişkeninin aracı rolü

Sorumluluk yüklemeleri, olumlu ve olumsuz duygulanım ile ilişki doyumu arasında oluşturulan model istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=62,686$; $p<0,001$). İlgili analizler Tablo 3’te aktarılmıştır. Modelde, bağımlı değişken; ilişki doyumu, aracı değişken; olumlu ve olumsuz duygulanım ve bağımsız değişken; yüklemelerinin alt boyutu olan sorumluluk yüklemeleridir. Oluşturulan model toplam varyansın %42,3’ünü açıklamaktadır.

Öncelikle sorumluluk yüklemeleri, olumlu duygulanım ve ilişki doyumu arasındaki aracılık ilişkisine bakılmıştır. Sorumluluk yüklemeleri ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide olumlu duygulanım kısmi aracı değişken olarak tespit edilmiştir. Sorumluluk yüklemeleri değişkeni tekil ilişkide ilişki doyumu değişkenini (.42) etkilerken, sorumluluk yüklemeleri ile ilişki doyumu arasında olumlu duygulanım alındığında, sorumluluk yüklemelerinin ilişki

doyumu değişkenine etkisi (.03) olarak tespit edilmiştir. Bu parametre değeri ($p<0,05$) anlamlı bulunmuştur. Etki değerinin (.42) değerinden (.03) değerine düşmesi, olumlu duygulanım değişkeninin sorumluluk yüklemeleri ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide kısmi aracı olduğunu göstermektedir. Sorumluluk yüklemeleri→Olumlu duygulanım→İlişki Doyumu dolaylı etkisine ait Bootstrap katsayısı (nokta tahmin= $-0,043$ ve %95BCa= $[-0,079, -0,016]$) olarak elde edilmiştir. Güven aralığı 0 değerini içermediğinden sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır. Sorumluluk yüklemeleri değişkeni tekil ilişkide ilişki doyumu değişkenini (.42) etkilerken, sorumluluk yüklemeleri ile ilişki doyumu arasında olumsuz duygulanım alındığında ise sorumluluk yüklemelerinin ilişki doyumu değişkenine etkisi (.04) olarak tespit edilmiştir. Bu parametre değeri ($p<0,05$) anlamlı bulunmuştur. Etki değerinin (.42) değerinden (.04) değerine düşmesi, olumsuz duygulanım değişkeninin sorumluluk yüklemeleri ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide kısmi aracı olduğunu göstermektedir.

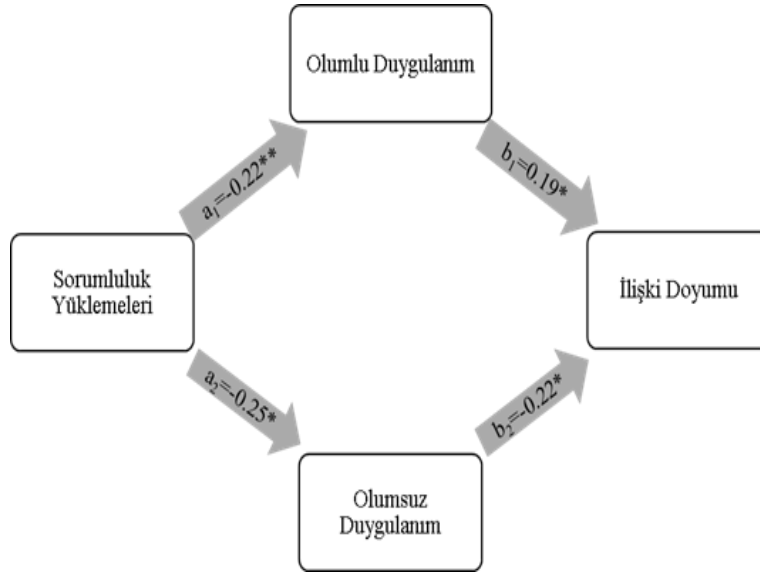
Tablo 3 Sorumluluk Yüklemeleri ile İlişki Doyumu Arasında Olumlu ve Olumsuz Duygulanım Aracılığına Ait Sonuçlar

%95 GA							
Dolaylı Etkiler	Bootstrap	SH	Alt	Üst	F	β	R ²
	Katsayı		Limit	Limit			
Sorumluluk→Olumlu→İlişki	-.043	.016	-.079	-.016	62,	.19	.423
Sorumluluk→Olumsuz→İlişki	-.056	.016	-.089	-.026	68	-.22	.403
t							
Doğrudan Etkiler	Katsayı	SH	değeri				
Sorumluluk→Olumlu	-.223	.056	-3.97**				
Sorumluluk→Olumsuz	.25	.05	4.97**				
Olumlu→İlişki Doyumu	.193	.036	5.31**				
Olumsuz→İlişki Doyumu	-.224	.041	-5.50**				

Not 1: **p<.001

Sorumluluk yüklemeleri→Olumsuz duygulanım→ ilişki doyumu dolaylı etkisine ait Bootstrap katsayısı (nokta tahmin= -.089 ve %95BCa= [-.089, -.026]) olarak elde

edilmiştir. Elde edilen katsayı için güven aralığı 0 değerini içermediğinden istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Şekil 2. Sorumluluk Yüklemeleri İle İlişki Doyumu İlişkisinde Olumlu ve Olumsuz Duygulanımın Aracı Rolü'ne İlişkin mod

Şekil 2'de sorumluluk yüklemeleri ile ilişki doyumu değişkenleri arasında olumlu ve olumsuz duygulanımın aracı etkisine yönelik a1, a2, b1, b2, c ve c1 yolları sunulmuştur. Basit etki modelinde sorumluluk yüklemelerinin ilişki doyumunu negatif olarak etkilediği tespit edilmiştir ($\beta=-0,37$; $p<0,001$). Aracılık modelinde olumlu ve olumsuz duygulanım boyutları modele eklendiğinde sorumluluk yüklemeleri ile olumlu duygulanım arasında elde edilen yol katsayısının istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve sorumluluk yüklemeleri ile olumlu duygulanım arasında negatif bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir ($\beta=-0,22$; $p<0,001$). Söz konusu ilişki %36'lık bir varyans açıklamaktadır. Sorumluluk yüklemeleri ile olumsuz duygulanım arasında elde edilen ilişki ise istatistiksel olarak anlamlıdır ve

sorumluluk yüklemeleri arttıkça olumsuz duygulanım artmaktadır ($\beta=0,25$; $p<0,001$).

Olumlu duygulanım ile ilişki doyumu arasında pozitif bir ilişki elde edilmiştir ve elde edilen değer istatistiksel olarak anlamlıdır ($\beta=0,19$; $p<0,001$). Olumsuz duygulanım ile ilişki doyumu arasında negatif bir ilişki elde edilmiştir ve elde edilen değer istatistiksel olarak anlamlıdır ($\beta=-0,22$; $p<0,001$). Sorumluluk yüklemelerinin ilişki doyumu üzerine direkt etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\beta=-0,28$; $p<0,001$). Söz konusu ilişki %42'lik bir varyans açıklamaktadır.

Dolaylı etkiler incelendiğinde sorumluluk yüklemelerinin olumlu duygulanım üzerinden elde edilen dolaylı etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir (nokta

tahmin= -.04 ve %95BCa= [-.080, -.015]). Sorumluluk yüklemelerinin olumsuz duygulanım üzerinden elde edilen dolaylı etkisi istatistiksel olarak anlamlı elde edilmiştir ve dolaylı etki negatif bulunmuştur (nokta tahmin= -.05 ve %95BCa= [-.090, -.26]). Toplam dolaylı etki de istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (nokta tahmin= -.09 ve %95BCa= [-.147, -.058]).

Tartışma

Bu çalışmanın temel amacı yüklem biçimleri ile ilişki doyumu arasındaki direk ve dolaylı etkilerin incelenmesi ve olumlu ve olumsuz duygulanımın aracı etkisinin araştırılmasıdır. Bu amaç bulgular bölümünde analiz edilmiştir. Bu bölümde ise elde edilen sonuçlar literatür temelinde tartışılacaktır.

Araştırmanın bulgularına bakıldığında beklendiği gibi sorumluluk yüklemelerinin, ilişki doyumu ve olumlu duygulanım değişkenleri ile negatif ilişkisi, olumsuz duygulanımla ise olumlu ilişkisi olduğu saptanmıştır. Nedensel yüklemeler ile olumlu duygulanım arasında bir ilişkiye saptanmamakla birlikte nedensel yüklemelerin ilişki doyumu ile negatif ilişkisi, olumsuz duygulanımla ise olumlu ilişkisi saptanmıştır. Beklenildiği gibi sorumluluk yüklemeleri ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide olumlu ve olumsuz duygulanımların kısmi düzeyde aracılık üstlendiği görülmüştür. Nedensel yüklemeler ile ilişki doyumu ilişkisinde ise olumsuz duygulanımın kısmi aracılık etkisi olduğu saptanmıştır.

Öncelikle nedensel yüklemeler ile ilişki doyumu arasındaki ilişki ele alındığında beklenildiği gibi negatif bir ilişki söz konusudur. Bu sonuç literatür ile tutarlıdır (Akbalık- Doğan, 2010; Egeci, 2005; Günay, 2007). Bireyler partnerleriyle ilgili olumsuz olaylar karşısında yıkıcı biçimde nedensel yüklemelerde bulunduğu, olumsuz olayın sebebini partnerine atfetme ve bunu sürekli ve değişmez olarak ele almaktadır. Yaşanan bu durumu ilişkinin tümüne genelleme eğiliminde bulunarak olumsuz olayları abartabilmektedirler. Bu durum ilişkiden alınan doyumu olumsuz etkilemektedir. Bir başka deyişle; ilişki doyumu yüksek bireyler partnerlerinin olumlu davranışlarını içsel nedenlerin sonucu şeklinde ve istikrarlı olduğuna inanmakta, olumsuz davranışlarının dışsal nedenlerin sonucu şeklinde ve geçici olduğuna inanmaktadırlar (Eisenberg, Hofer ve Vaughan, 2007). Örnek bir olay üzerinden bakacak olursak; ilişkiden alınan doyumu düşük olan bir kadın, partnerinin soğuk davranıyor olmasını kendini artık alımlı bulmadığına atfedebilmektedir. Veya ilişkiden alınan doyumu yüksek olan bir erkek, partnerinin ilgisizliğini, yoğun olmasına atfedebilmektedir.

Diğer yandan benzer biçimde sorumluluk yüklemeleri ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin beklenildiği gibi negatif yönde olduğu görülmektedir. Bu sonuç literatür ile tutarlıdır (Akbalık- Doğan, 2010; Bradbury ve Fincham, 1990). Olumlu olaylara karşı yıkıcı biçimde sorumluluk yüklemeleri arttıkça ilişki doyumunda düşüş yaşandığı ortaya konmuştur.

Yüklemeler ile duygulanımlar ele alındığında ise duygulanımların romantik ilişkilerde bireylerin karşılaştıkları olaylar karşısında verecekleri tepkilerini belirleyici özellikte olduğu ortaya konmuştur. Bu bağlamda, bu çalışmada elde edilen sonuca göre nedensel yüklemelerin olumsuz duygulanım ile olumlu ilişki göstermesi beklenen bir sonuçtur (Bradbury ve Fincham, 1990). Duyguların vereceği bilgileri incelemek,

davranışları değiştirebilmek ve çevremizdeki durumları olumlu yönde etkileyecek biçimde düşünmek mümkündür. Özellikle olumsuz duygulanımı yüksek bireyler, pek çok sosyal uyarıyı kütümser ve olumsuz biçimde değerlendirdikleri için, evlilikteki olaylar için nispeten olumsuz atıflar yapmaları beklenmektedir (Fletcher, ve ark., 1990). Benzer biçimde Günay (2007) olumsuz duygulanımların nedensel yüklemeleri belirleyici bir faktör olduğunu ortaya koymuştur. Romantik ilişkilerde çatışma yaşandığında öfke, kızgınlık gibi olumsuz duyguların hissedildiği ve bundan dolayı partnerin davranışlarını yorumlarken bulunduğu atıflarda olumsuz etki yarattığı öne sürülmüştür. Ulaşılan sonuç bu açıklamayı desteklemektedir. Örnek verilecek olursa; bir kişilik özelliği olarak olumsuz duygulanıma sahip kadının, partnerinin çiçek almasını olumsuz bir biçimde değerlendirmesine sebep olmakta ve bu durum karşısında sevinmek yerine olumsuz duygular eşliğinde 'acaba neden çiçek aldı yoksa aldatıyor mu' şeklinde veya 'kırk yılın başında çiçek alda bir daha almaz' şeklinde atfetmesine sebep olabilmektedir. Nedensel yüklemelerin olumlu duygulanım ile olan negatif ilişkisi incelendiğinde bu çalışmada öngörülen bir sonuçtur ve sonuçlar literatür ile tutarlıdır (Bradbury ve Fincham, 1992; Günay, 2007). Olumlu duygulanıma sahip bireylerin partnerine karşı daha az yıkıcı nedensel yüklemeler atfettiği, genellik, odak sorumluluk gibi alt boyutların düşük düzeyde olduğu belirtilmektedir (Kargın-Güner, 2014). Yukarıda verilen örnek üzerinden gidecek olursak partneri çiçek aldığı olumlu duygulanıma sahip bir bireyin bu durum karşısında olumlu duygular yaşayacağı, sevineceği ve 'eşim bana hep güzel şeyler yapacak' şeklinde ileri doğru istikrarlı olacağına inanacağı, olumlu atıfta bulunacağı düşünülmektedir.

Bunun yanı sıra nedensel yüklemeler, sorumluluk yüklemelerine yol açmakta ve sorumluluk yüklemeleri de ilişkiye dair sonuçlara yol açmaktadır (Davey, Fincham, Beach ve Brody, 2001). Ulaşılan sonuç bu açıklamayı desteklemektedir. İlişki doyumu düşük bireylerin olumsuz olayların nedenlerini ilişkilerinin geneli üzerinde etkili olduğunu düşündüğü, olumlu olayların ise sadece o olayın nedeni olarak gördüğü gözlenmektedir. Daha fazla etkiye sahip olan sorumluluk yüklemelerine göre ise eşlerini bencil güdümlü ve kötü niyetli davranan biri olarak görmektedirler. Bundan dolayı ilişkilere dair olumsuz sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Sorumluluk yüklemelerinin doyum ile ilgili genel duygularla ilişki içerisinde olduğu, ilişkiden doyum sağlanıyorsa olumlu davranışlara sorumluluk yüklemesinin daha baskın gelmekle birlikte, olumsuz davranışlara sorumluluk yüklemesinin azaldığı öne çıkmaktadır (Gündoğdu- Aktürk, 2010). Örnek verilecek olursa partneri soğuk davrandığında birey partnerinin kasıtlı olarak uzak davrandığını ve soğuk davrandığı için suçlanmayı hak ettiğini düşünmekte ve partnerinin soğuk davranmasını bencilce sebeplere dayandırmaktadır. Bu durumda atıflar ilişki doyumunu azaltıcı etki göstermektedir.

Sorumluluk yüklemeleri ve olumlu duygulanım arasındaki beklenen olumsuz ilişki incelendiğinde ise bir kişilik özelliği olarak olumlu duygulanıma sahip bireyler, olumsuz bir olay karşısında partnerinin olumsuz davranışını dışsal faktörlere yüklemekte, olumsuz olayları büyütmemekte, eşinin olumsuz davranışını kasıtlı olmamakla birlikte isteyerek olmadığını düşünmektedirler. Literatürde olumlu duygulanıma sahip bireylerin, partnerlerinin olumsuz davranışlarını hemen

silme ve olumsuz olayların etkilerini azaltma eğilimi gösterdiği ortaya konmaktadır ve böylelikle bu sonucun literatür ile tutarlı olduğu görülmektedir (Graham ve Conoley, 2006). Sorumluluk yüklemeleri ve olumsuz duygulanımın olumlu ilişki göstermesi de beklenen bir sonuç olmakla birlikte niyet, güdü, suçlama gibi yüklemelerin asabiyet, suçluluk, sıkıntı gibi olumsuz duyguların etkisini arttırmış olabileceği düşünülebilmektedir. Sonuç olarak olumsuz duygulanıma sahip bireylerin, olumsuz partner davranışlarını büyütme ve olumlu partner davranışlarını görmezden gelmeye eğilimli oldukları, olumsuz bir olayda partnerin niyetinin kasıtlı ve bencil güdülerle ilişkili olduğunu ve partnerini suçlama eğiliminde olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada birçok kez vurgulandığı gibi duygular bireylerin kendisi, çevresi ve durumlarla ilgili yol göstericidir. olumlu ve olumsuz duygulanımlara sahip olmanın getirdiği sonuçlar mevcuttur. Olumlu duygulanıma sahip bireyler partnerleriyle ilgili bir durumda olumlu yaklaşmaya meyilli olmakta, olumsuz duygulanıma sahip bireyler ise herhangi bir olayda, herhangi bir zamanda bile fazla sıkıntı yaşayabilmekte, kişilerarası ilişkilerde, özellikle romantik ilişkilerinde sorun yaşayabilmektedirler. Özellikle partnerleriyle ilgili olumlu bir olayda bile bu yaşanan olumlu olayın etkisini azaltıcı şekilde davranmaya sebep olabilmektedirler (Şirvanlı- Özen ve Temizsu, 2010). Bu durum önemli derecede ilişki sonuçları doğurmaktadır.

Bu çalışmadaki sonuçlara göre olumlu ve olumsuz duygulanımların aracı etkisi incelendiğinde; olumsuz duygulanımın hem nedensel yüklemeler için hem de sorumluluk yüklemeleri için yapılan analizlerde yükleme biçimleri ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiye kısmi aracılık ettiği saptanmıştır. Bir başka deyişle bu çalışma için sonuçlar, bireylerin partnerleri ile ilişkisinde kullandıkları yükleme biçimleri önem arz etmekte ve bununla birlikte olumsuz duygulanımların da ilişki doyumunu belirleyici nitelikte olduğu görülmektedir.

Olumlu duygulanım kişilerarası ilişkilerde tampon görev üstlenen, özellikle kişilerarası problemler karşısında duygusal düzenleme yönünden kazanç sağlayan bir faktördür. Olumlu duygulanımı bir kişilik özelliği olan bireylerin hayatlarında birçok alana adapte olabilmekte problemlerle başa çıkmada olumlu etkiler göstermektedir (Doğaner, 2014). Olumlu duyguların ilişkilerin şekillenmesinde aktif rol oynadığı ve ilişkilerin, duyguların çıkmasında etkili olduğu söylenebilmektedir (Yaylacı, 2006).

Sonuçlar bu açıklamayı desteklemektedir. Bundan dolayı yüksek olumlu duygulanımın, yüksek ilişki doyumu ile ilişkili olması ve yükleme biçimleri ile ilişkisinde kısmi aracı olması bu çalışmanın beklentilerini karşılamaktadır. Sonuç olarak olumlu duygulanımlar araya girdiğinde, ilişki doyumu ve yükleme biçimleri arasındaki doğrudan ilişki anlamlılığını korumakla birlikte bu ilişkide azalma

meydana gelmektedir. Bu durum da olumlu duygulanımların etkililiğini ortaya koymaktadır.

Bu aracılık etkisine bakıldığında ilişki doyumu ile ilgili öneriler verilebilmektedir. Bu çalışma özellikle sorumluluk yüklemelerinin önemini göstermektedir. Bu doğrultuda ilişki doyumunu arttırmak için her ne kadar bireylerin tutumlarını değiştirmek zor bir durum olsa da partneri olumsuz ilişki olaylarının sorumlusu olarak görmeyen yapıcı kabul edilen yükleme biçimlerini arttırmaya çalışmak ilişkiden alınan doyumu arttırabilmek için etkili olabilir. Ayrıca olumlu duygulanımların, yükleme biçimleri dışında duygu düzenleme becerilerinin gelişmesi, güçlü benlik kavramının olması gibi faktörlerden etkilendiği göz önüne alındığında ilişki doyumunu arttırmak için olumlu duygulanımı farklı biçimlerle yükseltmek olası olabilir.

Tezer (1986) ülkemizde yaptığı bir çalışmada yüklemelerde cinsiyet değişkenini ele almıştır. Erkeklerin kendilerine yüklendiklerini, kadınların da aynı şekilde eşlerine (sorumluluk yüklemesi) yüklendiklerini bunun sonucunda kadınlarda evlilik doyumunun azaldığını gösterdiğini erkeklerde ise artış gösterdiğini belirtmiştir. Türkiye kültüründe cinsiyetlere göre ulaşılan bu sonuçlar; hem bu konuyla ilgili yapılacak çalışmalarda göz önüne bulundurulabilir, hem de ülkemizde uygulanan çift terapilerinde bireylerin özellikle partnerlerin yıkıcı biçimde yükleme biçimleri ve düşük ilişki doyumu ile başa çıkmasında etkili olabileceği düşünülen 'Attribution Therapy' tekniğinin kullanılmasında önemli bilgi kaynağı olabileceği düşünülmektedir.

Beyannameler

Etik Onay ve Katılma İzni

Bu çalışmaya başlamak için gerekli etik kurul izni 28.11.2019 tarih, 2019/07 karar sayısı ve 2019/07-28 karar no ile Maltepe Üniversitesi Etik Kurul'undan alınmıştır. Çalışma sürecinde bildirilen etik kurallara dikkat edilmiş ve katılımcılardan onam formu alınmıştır.

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Mevcut çalışma sırasında oluşturulan ve / veya analiz edilen veri kümeleri [VERİLERİN HALKA AÇIK OLMAMASININ NEDENİ] nedeniyle kamuya açık değildir, ancak makul talep üzerine ilgili yazardan alınabilir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

GÖ ve FC, çalışmanın tasarımını oluşturmuştur. GÖ ve FC, veri toplama aşamasını yürütmüştür. GÖ ve FC, verileri analiz etmiştir. GÖ ve FC, makalenin taslağını oluşturmuş ve kritik revizyonunu üstlenmiştir. SK çalışmanın teknik ve materyal desteğini sağlamıştır. FC süpervizyon sağlamıştır. Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

- Akbalık-Doğan, Ö. (2010). Evli Bireylerde Olumlu Yanılsama: İlişki Bağlanımı İle Nedensel Ve Sorumluluk Yüklemeleri Arasındaki İlişkiler. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Arknaç, S. (2008) Sosyal Psikolojide İnsanları Anlamak: Deneysel ve Eleştirel Yaklaşımlar. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Baron R.M., (2000). Counterfactual Thinking and Venture Formation: The Potential Effects Of Thinking About "What Might Have Been". Journal of Business Venturing, 15(1), 79-92.
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D. (1990). Attributions İn Marriage Review and Critique, Psychological Bulletin, 107(1), 3-33.
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D. (1992). Attributions and Behavior İn Marital Interaction. Journal of Personality and Social Psychology, 63(4), 613-628.
- Celen Demirtaş, S., ve Tezer, E. (2012). Romantic relationship satisfaction, commitment to career choices and subjective well-being. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 46, 2542 – 2549.
- Cihan-Güngör, H. ve Özer, A. (2012). ükleme tarzları, bağlanma stilleri ve kişilik özelliklerine göre evlilik uyumu. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(2), 11-24.
- Collins, N. L., Read S. J. (1990). Adult Attachment, Working Models, and Relationship Quality İn Dating Couples, Journal of Personality and Social Psychology, 58(4), 644-663.
- Curun, F. (2001). The Effects Of Sexism and Sex Role Orientation On Romantic Relationship Satisfaction. (Unpublished master's thesis). Middle East Technical University, Ankara.
- Curun, F. Çapkın, M. (2014). Romantik Kıskançlığın Bağlanma Stilleri, Benlik Saygısı, Kişilik Özellikleri ve Evlilik Doyumu Açısından Yordanması. Psikoloji Çalışmaları Dergisi, 34(1), 1-22.
- Çeçen, A. (2002). Duygular İnsan Yaşamında Neden Vazgeçilmez ve Önemlidir? Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Adana.
- Davey, A., Fincham, F.D., Beach, S.R.H., Brody, G.H. (2001). Attributions in Marriage: Examining the Entailment Model in Dyadic Context. Journal of Family Psychology, 15(4), 721-734.
- Diener, E., Lusac, R.E. (2000). Explaining Differences in Societal Levels of Happiness: Relative Standards, Need Fulfillment, Culture, and Evaluation Theory. Journal of Happiness Studies, 1 (1), 41-78.
- Doğaner, B. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Eğilimi Düzeylerine Göre; Benlik Saygısı, İlişki Doyumu ve İlişki Bağlanımlarının İncelenmesi İstanbul İli Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Dölen, Z.A. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Yakın İlişkilerinde Bağlanım: Romantik İlişkilerle İlgili Akılcı Olmayan İnançlar ve Cinsiyet Roller. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Eğeci, İ.S. (2005). Conflict distress, conflict attributions and perceived conflict behaviors as predictors of relationship satisfaction. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). ODTÜ, Ankara.
- Eisenberg, N., Hofer, C. and Vaughan, J. (2007). Effortful control and its socio-emotional consequences. New York: 287-306.
- Engin- Deniz, M., Uzun, G., Yıldırım- Kurtuluş, H. (2019). Evlilikte Suçu Affetme ve Yüklemenin Evlilik Doyumu Üzerindeki Yordayıcı Etkisi. İlköğretim Online Dergisi. 18(2), 852-861.
- Ergül, B., Yılmaz, V. (2020). Evlilik Uyumu ile Kişilerarası İlişki Tarzının Evlilik Yeterliliği Aracılığı ile Açıklanması. Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi, 7(1), 46-60.
- Erol, A. P., Curun, F. (2021). Cinsiyet Rolü ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Pozitif-Negatif Duygulanımın Aracı Rolü. (Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Fincham, F.D., Harold, G.T., & Gano-Phillips, S. (2000). The longitudinal association between attributions and marital satisfaction: direction of effects and role of efficacy expectations. Journal of Family Psychology, 14(2), 267-285.
- Fletcher, GJO, Fitness, J., Blampied M. (1990). The Link Between Attributions and Happiness İn Close Relationships; The Roles Of Depression and Explanatory Style. Journal of Social and Clinical Psychology. 9(2), 243-255.
- Fredrickson, B. L. (1998). What Good Are Positive Emotions? Review of general psychology, 2(3), 300-319.
- Gençöz, T. (2000). Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Türk Psikoloji Dergisi, 15(46), 19-26.
- Gökçe- Türk, E., Demirli- Yıldız, A. (2017). Aşk Biçemleri, İlişki Doyumu ve Yalnızlık: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 48(7), 1-13.
- Graham, J.M., Conoley, C.W. (2006). The role of marital attributions in the relationship between life stressors and marital quality. Personal Relationships, 13, 231-241.
- Günay, S. (2007). Evlilik Çatışması, Nedensellik-Sorumluluk Yüklemeleri, Eşlerin Evlilik İlişkisinden Sağladıkları Genel Doyuma İlişkin Görüşleri ve Evliliğe İlişkin Değerlendirmeler Arasındaki İlişkiler. (Yüksek lisans tezi) Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Gündoğdu- Aktürk, E. (2010). Attachment Figure Transference, Caregiving Styles and Marital Satisfaction İn Arranged And Love Marriages, (Unpublished Master Thesis). Middle East Technical University, Ankara.
- Kargın Güner, Z. (2014). Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, İlişkilerdeki Bilişsel Süreçler, Yüklemeler, Evlilikte Sorunlarla Başa Çıkma Yollarının Evlilik Uyumu İle İlişkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Keizer, R. (2014). Relationship satisfaction. Encyclopedia of quality of life and wellbeing research. Dordrecht: Springer.
- Koçak, A. (1999). Davranış Nedenlerini Algılama: Yükleme Kuramları. Selçuk Üniversitesi İletişim Dergisi, 1(1), 108-120.
- Özakaş, T., (2018). Psikoterapi Tarihi ve Bütüncül Psikoterapi. Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi, 1(1), 1-24.
- Özdemir, A. A. (2015). İş Tatmini, Pozitif/Negatif Duygulanım ve Yaşam Tatmininin Etkisi. Çalışma ve Toplum, (46)3, 47-62.
- Özdemir, A. A. (2015). İş Tatmini, Pozitif/Negatif Duygulanım ve Yaşam Tatmininin Etkisi. Çalışma ve Toplum, (46)3, 47-62.
- Özer, A., Cihan-Güngör, H. (2012). Yükleme Tarzları, Bağlanma Stilleri ve Kişilik Özelliklerine Göre Evlilik Uyumu. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(2), 11-24.
- Sabatelli, R. N. (1988). Exploring Relationship Satisfaction: A Social Exchange Perspective On The Interdependence Between Theory, Research and Practice. Family Relations, 37(2), 217-222.
- Shortt, J. W., Capaldi, D. M., Kim, H.K., ve Laurent, H. K. (2010). The effects of intimate partner violence on relationship satisfaction over time for young at-risk couples: The moderating role of observed negative and positive affect. Partner Abuse, 1(2), 131-151.

Taysi, E. (2007). İkili İlişkilerde Bağışlama: İlişki Kalitesi Ve Yüklemelerin Rolü. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Tutarel-Kışlak Ş., Çavuşoğlu, Ş. (2006). Evlilik uyumu, Bağlanma Stilleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3(9), 61-68.

Ünal, Ö., Akgün, S. (2019). Yakın İlişkilerde Mizah Tarzları, Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumu İlişkisi. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 7(15), 184-200.

Watson, D., Clark, L. A., & Tellegen, A. (1988). Development and validation of brief measures of positive and negative affect: The PANAS scales. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(6), 1063–1070.

Yaylacı, Ö. G. (2006). Kariyer Yaşamında Duygusal Zekâ. İstanbul: Hayat Yayınları.

Yaylacı, Ö. G. (2006). Kariyer Yaşamında Duygusal Zekâ. İstanbul: Hayat Yayınları.

Yıldız- Akyol, E., Işık, Ş. (2018). Romantik İlişkilerde Umut: Bağlanma Stilleri ve Olumlu- Olumsuz Duygu. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 16(2), 139-156.